

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

#dětskéskupiny

Ministerstvo práce a sociálních věcí

**Odborná způsobilost
a další vzdělávání pečujících osob
Metodický materiál**

2025

Obsah

Úvod	3
1. Odborná způsobilost pečující osoby.....	4
1.1. Požadavky na pečující osobu v dětské a sousedské dětské skupině	4
1.2. Odborná způsobilost – základní škála	4
1.3. Odborná způsobilost – doplňující požadavek (§ 5 odst. 6 zákona o DS)	5
1.4. Odborná způsobilost – doplňující požadavek (§ 5 odst. 6 zákona o DS)	6
1.5. K odborné způsobilosti ve zdravotnické oblasti (§5 odst. 5 písm. a) a f)	7
1.6. K odborné způsobilosti v sociální oblasti (§5 odst. 5 písm. b).....	7
1.7. K odborné způsobilosti v pedagogické oblasti (§5 odst. 5 písm. c).....	8
1.8. K odborné způsobilosti PK Chůva	9
1.9. Uznávání vzdělání ze zahraničí	9
1.10. Možnosti rekvalifikace	10
1.11. K rekvalifikaci – asistent pedagoga.....	10
1.12. Přestupky v oblasti odborné způsobilosti pečujících osob.....	11
2. Další vzdělávání pečujících osob – zákonná povinnost	12
2.1. Právní úprava – obsah, rozsah dalšího vzdělávání, doklady.....	12
2.2. Úhrada nákladů na další vzdělávání	13
2.3. Kvalita dalšího vzdělávání (standardy kvality péče)	13
2.4. Přestupky v oblasti dalšího vzdělávání pečujících osob	13
3. Doporučení pro další vzdělávání pečujících osob.....	14
3.1. Kompetence pečujících osob.....	14
3.2. Osobní plány rozvoje	19
3.3. Profesní portfolio pečující osoby.....	21
3.4. Navrhované oblasti dalšího vzdělávání pečujících osob	23
Závěr	31
Seznam použitých zdrojů.....	32

Úvod

Metodická příručka, kterou právě otevíráte, navazuje na materiál vydaný v rámci projektu Podpora implementace dětských skupin k vysvětlení povinnosti zavedené zákonem č. 247/2014 Sb. o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o DS“), a jako inspirace poskytovatelům služby péče o dítě v dětské skupině (dále jen poskytovatel) a pečujícími osobám

Tato upravená verze reflektuje legislativní změny účinné k 1. 5. 2025, doplněny jsou také informace ke vstupním požadavkům na odbornou způsobilost pečujících osob.

Další vzdělávání pečujících osob pomáhá zvyšovat kvalitu poskytovaných služeb, čímž se prohlubuje důvěra rodičů. Klíčovou roli v kvalitě služeb poskytovaných dětskými skupinami (dále jen DS) hraje právě personální obsazení. Poskytovatel zaměstnává osoby různého typu profesního zaměření a je pro něj důležité vědět, v jakém oboru se daná osoba potřebuje dále vzdělávat. Zároveň péčí o rozšiřování znalostí a dovedností pečujících osob zvyšuje atraktivitu vlastního zařízení, které tak může nabídnout kvalitnější služby. Vzdělávané osoby čerpají z poskytovaných školicích příležitostí benefity pro profesní i osobní růst nejen v rámci pečujících povolání.

Metodický materiál upozorňuje nejen na dodržování zákonných povinností, ale soustředí se i na oblast kompetencí a navrhuje témata dalšího vzdělávání pečujících osob. Nabízí škálu podnětů pro všechny, kteří chtějí zdokonalovat nejen sami sebe, ale také vytvářet podmínky pro další zvyšování kvality péče o dítě v DS.

1. Odborná způsobilost pečující osoby

1.1. Požadavky na pečující osobu v dětské a sousedské dětské skupině

Pečující osoba je s poskytovatelem v základním pracovněprávním vztahu: pracovní poměr, DPČ, DPP; požadavky se neliší. Někdy poskytovatele překvapí, že i pečující osoba na „záskok“ zaměstnaná krátkodobě na základě DPP musí splnit všechny požadavky kladené na pečující osoby, je tomu tak, jedná se o péči o malé děti.

Poskytovatel je povinen zajistit, aby pečující osoba byla:

- zletilá (*starší 18 let*),
- svéprávná, bezúhonná (*před zahájením výkonu práce doloží výpis z rejstříku trestů, další doklady předkládají cizinci a osoby v posledních třech letech nepřetržitě déle než 3 měsíce pobývající v zahraničí dle § 5a zákona o DS*),
- zdravotně způsobilá (*před zahájením výkonu práce doloží, že je zdravotně způsobilá k práci a k péči o dítě v dětské skupině dle § 5b ZDS*)
- odborně způsobilá dle § 5 odst. 5-7 ZDS.

Obdobné požadavky platí i pro sousedskou dětskou skupinu:

Žadatel o udělení oprávnění pro sousedskou dětskou skupinu předkládá doklad o odborné způsobilosti a zdravotní způsobilosti (k péči o dítě v dětské skupině) již při žádosti o udělení oprávnění. Kromě bezúhonnosti se v sousedské dětské skupině posuzuje také spolehlivost. Spolehlivost musí splňovat také případný zaměstnanec poskytovatele služby péče o dítě v sousedské dětské skupině. Odborná způsobilost je v sousedské dětské skupině stejná, pokud jde o základní škálu povolání a profesních kvalifikací, neplatí doplňující požadavky.

Základní odbornou způsobilost pečující osoby v dětské skupině lze získat různými způsoby, poskytovatel nedává kvalifikaci pečujících osob Úřadu práce ke schválení, všechny doklady prokáže při kontrole. Nejedná se o jednoduchou problematiku, proto bude dále podrobně vysvětlena.

1.2. Odborná způsobilost – základní škála

Zákon o DS v ust. § 5 odst. 5 stanovuje požadavky na odbornou způsobilost pečující osoby. Každá pečující osoba bez ohledu na typ pracovněprávního vztahu (tj. včetně DPP a DPČ) a výši úvazku musí být odborně způsobilá již před zahájením výkonu práce v péči o dítě v dětské skupině. Bez odborné způsobilosti tedy nesmí být v dětské skupině zaměstnána v péči o děti, ani pokud se zároveň připravuje na toto povolání studiem.

Odborné způsobilosti pečující osoby je možné dosáhnout získáním některé kvalifikace z poměrně široké škály povolání v oblasti zdravotní, sociální, pedagogické. Pro všechna definovaná povolání je nezbytné minimálně střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Další možností je složení zkoušky z profesní kvalifikace Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky a Chůva pro děti v dětské skupině, odpovídají dle Evropského kvalifikačního rámce střednímu vzdělání s maturitou, ucházet se o složení této zkoušky může i osoba bez maturitní zkoušky.

Dosažení kvalifikace nebo odborné způsobilosti pro konkrétní povolání se posuzuje vždy podle příslušného zákona v dané oblasti, u většiny povolání je více způsobů, jak kvalifikaci získat.

Odbornou způsobilostí pečující osoby je:

- a) odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné sestry, praktické sestry, dětské sestry, porodní asistentky, zdravotně-sociálního pracovníka, zdravotnického záchranáře, psychologa ve zdravotnictví nebo specializovaná způsobilost k výkonu povolání klinického psychologa,
- b) odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo odborná způsobilost pracovníka v sociálních službách se středním vzděláním s maturitní zkouškou,
- c) odborná kvalifikace učitele mateřské školy, učitele prvního stupně základní školy, asistenta pedagoga podle § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících, speciálního pedagoga nebo vychovatele,
- d) profesní kvalifikace chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky,
- e) profesní kvalifikace chůvy pro děti v dětské skupině, nebo
- f) odborná způsobilost k výkonu povolání lékaře.

Odborné způsobilosti z uvedené škály nejsou pro dětskou skupinu rovnocenné, platí ještě další dva požadavky, uvedené v § 5 odst. 6 a odst. 7 zákona o DS. Pro sousedskou dětskou skupinu platí uvedená základní škála odborných způsobilostí § 5 odst. 5, další požadavky ne.

1.3. Odborná způsobilost – doplňující požadavek (§ 5 odst. 6 zákona o DS)

Následující požadavky neplatí pro sousedskou dětskou skupinu, kde se uplatní pouze základní škála odborných způsobilostí.

Poskytovatel je povinen zajistit, aby činnost, kterou se uskutečňuje výchova a péče o dítě v dětské skupině, byla vykonávána alespoň 1 pečující osobou s odbornou způsobilostí ve zdravotnické oblasti, pedagogické oblasti nebo profesní kvalifikací chůvy pro děti v dětské skupině.

- Osoba se zdravotnickým, pedagogickým vzděláním nebo profesní kvalifikací chůva pro děti v dětské skupině musí být přítomna po celou dobu provozu DS, bez ohledu na věk dětí v dětské skupině.
- Počet přítomných pečujících osob se řídí počtem přítomných dětí. Minimální požadavek bez ohledu na věk dětí (1 osoba na 6 dětí, 2 osoby na 7-12 dětí, 3 osoby na 13-24 dětí),

poskytovatel musí dále zohlednit věk dětí, zejména počet dětí do 2 let, zdravotní stav dětí a délku jejich pobytu v dětské skupině.

- Osoby s kvalifikací v sociální oblasti (b) nebo s profesní kvalifikací Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky (d) mohou spolupracovat v týmu, jen pokud o skupinu dětí pečují zároveň více pečujících osob, z nichž alespoň jedna splňuje uvedenou podmínku. Z provozního hlediska bude výhodné, pokud si doplní zkoušku z profesní kvalifikace Chůva pro děti v dětské skupině nebo kvalifikaci v pedagogické oblasti, např. studiem pedagogiky podle § 22 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících.
- Osoby s kvalifikací v pedagogické oblasti (včetně asistenta pedagoga podle § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících – s maturitou) **nemusí doplňovat profesní kvalifikaci Chůva pro děti v DS** (od 1. 5. 2025).

1.4. Odborná způsobilost – doplňující požadavek (§ 5 odst. 6 zákona o DS)

Poskytovatel je povinen zajistit při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině rodiči dítěte ve věku ode dne 1. září po dosažení 3 let, aby činnost, kterou se uskutečňuje výchova a péče o dítě, byla vykonávána alespoň 1 pečující osobou s odbornou způsobilostí v pedagogické oblasti (podle odstavce 5 písm. c), se kterou má uzavřenou pracovní smlouvu nebo dohodu o práci konané mimo pracovní poměr s druhem práce péče o děti a délkou pracovní doby minimálně 20 hodin týdně, nejde-li o službu péče o dítě v sousedské dětské skupině.

Poskytovatelé, jimž oprávnění vzniklo před 30. 4. 2025, splní podmínku do 30. 9. 2026. (týká se vždy dané DS)

- Rozvržení pracovní doby v průběhu týdne není zákonem předepsáno, je v kompetenci zaměstnavatele, musí být zajištěno minimálně v rozsahu 20 hodin týdně.
- Povinnost je splněna zaměstnáním pečující osoby (pracovní smlouva, DPČ, DPP) s druhem práce péče o děti alespoň 20 hodin týdně.
- Je vhodné zaměstnat osobu s pedagogickým vzděláním (c) na pracovní smlouvu, DPP je určeno spíše na zástupy, vzhledem k požadavku na minimálně poloviční úvazek nevystačí po celý kalendářní rok.
- V době dovolené, návštěvy lékaře apod. může, ale nemusí být zajištěn zástup se stejnou kvalifikací.
- Ostatní pečující osoby mohou mít odbornou způsobilost v pedagogické, zdravotní nebo sociální oblasti anebo získat odbornou způsobilost složením zkoušky z profesní kvalifikace.

- V dětských skupinách, které nabízejí péči o děti ve věku do 31. 8. po třetích narozeninách, mohou mít všechny pečující osoby jinou odbornou způsobilost než v pedagogické oblasti (např. PK Chůva pro děti v DS).
- Všechny pečující osoby v dětské skupině mohou mít kvalifikaci pouze v pedagogické oblasti (c), čímž budou splněny všechny požadavky.

1.5. K odborné způsobilosti ve zdravotnické oblasti (§ 5 odst. 5 písm. a) a f)

Všeobecná sestra, praktická sestra, dětská sestra, porodní asistentka, zdravotně-sociální pracovník, zdravotnický záchranář, psycholog ve zdravotnictví, klinický psycholog, lékař.

- Absolventi zdravotnického lycea tyto požadavky nesplňují.
- Nelze přijímat osoby s kvalifikací ošetrovatele.
- Zdravotnický asistent je praktická sestra v dřívější terminologii, požadavky splňuje.

Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.

1.6. K odborné způsobilosti v sociální oblasti (§ 5 odst. 5 písm. b)

Sociální pracovník nebo pracovník v sociálních službách se středním vzděláním s maturitní zkouškou

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

- Provozně tato odborná způsobilost pro DS není nejvhodnější, doporučeno doplnit další, pro rekvalifikaci uvažovat o jiné.
- Sociální pracovník: absolvent VOŠ nebo VŠ v zákonem stanovených oborech (př. sociální práce, sociální pedagogika atd.).
- Pracovník v sociálních službách: dokončené středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou.
- Absolvování kvalifikačního kurzu se nevyžaduje u dokončených oborů jako jsou sociální činnost, sociální péče apod., dle vyhlášky č. 505/2006 Sb. (Příloha č. 4).
- Základní vzdělání a kvalifikační kurz pracovníka v sociálních službách nejsou pro odbornou způsobilost pečující osoby dostačující.

a) charitativní služby,	h) sociální činnost,
b) pečovatelské služby,	i) sociální péči,
c) pečovatelskou činnost,	j) sociální pečovatelsství,
d) pečovatelskou práci,	k) sociální služby,
e) předškolní a mimoškolní pedagogiku,	l) vychovatelství,
f) sociálně právní činnost,	m) výchovnou a humanitární činnost.
g) sociálně výchovnou činnost	

1.7. K odborné způsobilosti v pedagogické oblasti (§ 5 odst. 5 písm. c)

Učitel mateřské školy, učitel prvního stupně základní školy, asistent pedagoga podle § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících (s maturitou), speciální pedagog nebo vychovatel.

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (ZPP); zásada pro novelizace: kvalifikace získaná dříve dle platné úpravy platí dále.

- Základní vzdělání nebo střední bez maturity a absolvování kurzu pro asistenta pedagoga (studium pedagogiky) není dostačující.
- Zásadní je příslušná akreditace MŠMT.
- VOŠ a VŠ vzdělání v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických nebo psychologických věd splňuje požadavky. (obor sociální pedagogika má program pedagogický a sociální)
- Dříve existoval jednotný kurz pro asistenta pedagoga, přičemž rozdíl spočíval v tom, zda absolvent kurzu má nebo nemá maturitu. Doporučení k rekvalifikaci a posouzení správnosti kurzu viz část 1.2.

Všech kvalifikací je možné dosáhnout různými způsoby. Příklad pro asistenta pedagoga:¹

(1) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace, získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických nebo psychologických věd,

b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a) a studiem pedagogiky podle § 22 odst. 1,

c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,

¹ SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA (od 1.9.2023, do 28. 2. 2025 – probíhaly dle přechodného ustanovení kurzy podle předchozí úpravy – dříve získaná kvalifikace platí)

d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a studiem pedagogiky podle § 22 odst. 1,

e) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením osmiletého nebo šestiletého vzdělávacího programu oboru vzdělání konzervatoře,

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,

g) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene f) a studiem pedagogiky podle § 22 odst. 1, tj. c) pro vychovatele, pedagoga volného času a asistenta pedagoga s obsahovým zaměřením na pedagogiku a psychologii nebo na sociální pedagogiku. (+ Vyhláška č. 317/2005 Sb. § 1 studium pedagogiky)

1.8. K odborné způsobilosti PK Chůva

Dvě profesní kvalifikace: Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky (pro DS provozně méně vhodná) a Chůva pro děti v dětské skupině. Podstatné je složení zkoušky z profesní kvalifikace. Absolvování přípravného kurzu je žádoucí, ale není podmínkou. Pokud uchazeč všechny požadované znalosti a kompetence má, může se ke zkoušce přihlásit přímo. Zkoušky provádějí autorizované osoby pro tuto profesní kvalifikaci. Maturita není požadovaným vstupním požadavkem. Kvalifikační a hodnoticí standard a seznam autorizovaných osob, u kterých je možné složit zkoušku, je k dispozici na stránkách Národní soustavy kvalifikací: <https://www.narodnikvalifikace.cz>.

Hodnoticí standardy obou kvalifikací se částečně překrývají. U uchazečů, kteří dříve získali jednu z těchto odborných způsobilostí, nemusí autorizovaná osoba přezkušovat dříve ověřené kompetence, které se rozsahem a obsahem shodují.

Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů.

1.9. Uznávání vzdělání ze zahraničí

Je možné prokázat vzdělání ze zahraničí, které odpovídá povoláním pro odbornou způsobilost pečující osoby. Jedná se o formální vzdělávání, ne kurzy obdobné českým profesním kvalifikacím.

K prokázání, že je zahraniční vzdělání a kvalifikace rovnocenné se vzděláním získaným v České republice, je stanoven postup, liší se u středoškolského a u vysokoškolského vzdělání získaného v zahraničí. Více informací je možné nalézt na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

[Uznání zahraničního vzdělání \(s výjimkou VŠ\), MŠMT ČR](#)

[Uznání zahraničního vzdělání a kvalifikace v ČR, tzv. "Nostrifikace", MŠMT ČR](#)

1.10. Možnosti rekvalifikace

Zájemce o práci pečující osoby v dětské skupině, který dosud nezískal požadované vzdělání, má možnost získat odbornou způsobilost kvalifikačním vzděláním. **Osoby s maturitou** mohou volit mezi kurzem pracovníka v sociálních službách, studiem pedagogiky podle § 22 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících, zkouškou profesní kvalifikace Chůva pro děti v dětské skupině a Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky. **Osoby bez maturity** se mohou pokusit složit zkoušku z uvedené profesní kvalifikace.

Pro uplatnění v dětských skupinách je výhodnější získání kvalifikace v pedagogické oblasti nebo PK Chůva pro děti v dětské skupině.

Za určitých podmínek může Úřad práce České republiky tuto rekvalifikaci schválit a uhradit. Více informací najdete na stránkách ÚP <https://www.uradprace.cz/rekvalifikace> nebo se obraťte na pracovníky z oddělení poradenství a trhu práce na příslušném kontaktním pracovišti.

1.11. K rekvalifikaci v pedagogické oblasti (asistent pedagoga)

Všechny odborné kvalifikace v pedagogické oblasti je možné získat více způsoby, jak je uvedeno v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPP“).

Od roku 2021 je jednou z odborných způsobilostí pečující osoby (v pedagogické oblasti) kvalifikace asistenta pedagoga podle § 20 odst. 1 zákona ZPP. § 20 ZPP má 2 odstavce, pro pečující osobu v DS je třeba získat kvalifikaci podle odst. 1 (tedy ne asistenta pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích... a kde postačuje základní vzdělání nebo střední vzdělání bez maturity, jak je uvedeno v § 20 odst. 2 ZPP)

Tuto odbornou kvalifikaci je možné získat více způsoby. Pokud nemáte vysokoškolské vzdělání ve studijním programu v oblasti pedagogických nebo psychologických věd, vzdělání s pedagogickým zaměřením na VOŠ nebo SŠ s maturitou, můžete absolvovat další kvalifikační studium (kurz). Více k této možnosti:

Pro osoby uvažující o rekvalifikaci:

Podmínkou je minimálně střední vzdělání s maturitou. Vyberte studium pedagogiky podle § 22 odst. 1 ZPP pro vychovatele, pedagoga volného času a asistenta pedagoga, s obsahovým zaměřením na pedagogiku a psychologii nebo na sociální pedagogiku. Toto studium dle § 1 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, se uskutečňuje v délce minimálně 120 hodin.

(pozor: nevyhovující je studium pro asistenty pedagoga podle § 22 odst. 3 ZPP a § 3 vyhlášky č. 317/2005 Sb.)

Pro osoby, které již kvalifikaci asistenta pedagoga získaly v minulosti:

Do 31. 8. 2023 (s přechodným ustanovením do 28. 2. 2025 pro dříve udělené akreditace) bylo kvalifikační „studium pro asistenty pedagoga“ podle odst. 1 a odst. 2 ZPP shodné, rozdíl spočíval v dosaženém vzdělání, tj. zda máte maturitu. (další obdobnou možností bylo „studium pedagogiky“) Minimální délka kurzu byla 80 hodin.

- Pokud nemáte maturitu, kvalifikaci pečující osoby v dětské skupině v pedagogické oblasti nezískáte.
- Máte maturitu a absolvovali jste studium pro asistenty pedagoga/studium pedagogiky s akreditací vzdělávacímu zařízení udělenou do 31.08.2023 a máte (nebo jste později získali) střední vzdělání s maturitní zkouškou = získali jste odbornou způsobilost pečující osoby v dětské skupině v pedagogické oblasti.

Datum udělení akreditace vzdělávacímu zařízení, které najdete na osvědčení o získání kvalifikace můžete ověřit na stránkách MŠMT: <https://dvpp.msmt.cz/advpp/vybdvpp.asp>.

1.12. Přestupky v oblasti odborné způsobilosti pečujících osob

Přestupku se ve smyslu § 22 odst. 1 písm. a) a c) dopustí poskytovatel, který poskytuje službu péče o dítě v dětské skupině v rozporu s § 5 odst. 4, 6 nebo 7, tj. nezajistí, aby byla služba vykonávána odborně způsobilou pečující osobou, a aby byly splněny další požadavky kladené na odbornou způsobilost pečujících osob. Za tento přestupek je možné ve smyslu § 22 odst. 2 písm. b) udělit pokutu do výše 30 000 Kč.

2. Další vzdělávání pečujících osob – zákonná povinnost

2.1. Právní úprava – obsah, rozsah dalšího vzdělávání, doklady

V zákoně o DS jsou povinnosti poskytovatele, v souvislosti s dalším vzděláním pečujících osob, obsaženy v § 5c zákona o DS.

Není zaveden zvláštní systém akreditace kurzů pro pečující osoby v dětských skupinách. Poskytovatel spolu s pečujícími osobami může vybrat takové kurzy, které pečující osoby podpoří a budou je motivovat v další práci s dětmi. **Poskytovatel je povinen zajistit vzdělávání pečujících osobě, se kterou má uzavřený pracovněprávní vztah po celý kalendářní rok, a to bez ohledu na rozsah úvazku pracovní smlouvy nebo typu dohody mimo pracovní poměr.**

Minimální rozsah vzdělávání pečující osoby je **8 hodin za kalendářní rok**, hodinou se rozumí 60 minut. Obsahově musí být kurzy zaměřeny na péči o děti, z toho nejméně jednou za 2 roky se musí jednat o kurz první pomoci zaměřený na dětský věk. Není specifikován povinný rozsah kurzu první pomoci. Další vzdělávání může probíhat ve vzdělávacím zařízení nebo na pracovišti zaměstnavatele. Může se jednat i o odbornou stáž, na základě písemné smlouvy mezi poskytovatelem a zařízením zajišťujícím odbornou stáž. Vzdělávání může být prezenční i distanční, např. e-learning, u kurzu první pomoci je vhodné z hlediska kvality upřednostnit prezenční vzdělávání s praktickým nácvikem.

Doklad o absolvování vzdělávací aktivity uchovává poskytovatel 3 roky ode dne vystavení. Z dokladu musí vyplývat, o jaké téma se jednalo a rozsah vzdělávací aktivity. Dokladem o absolvování může být také smlouva o zajištění odborné stáže. Kvalita vzdělávání je hodnocena v rámci standardů kvality, proto je vhodné uchovávat také další informace, např. podkladové materiály ke kurzu, informace ke stáži apod.

V sousedských skupinách je minimální rozsah povinného dalšího vzdělávání 4 hodiny, pokud měl poskytovatel oprávnění po celý kalendářní rok, případně po celý kalendářní rok zaměstnával další pečující osobu.

Ministerstvo práce a sociálních služeb nabízí pečujícím osobám vzdělávací aktivity zdarma:

<https://vzdelavaciportal.mpsv.cz/login/index.php>.

Kurz první pomoci zaměřený na dětský věk platí i pro pečující osoby se zdravotnickou kvalifikací. Není rozlišováno dle dosaženého vzdělání. Je žádoucí, aby si všechny pečující osoby pravidelně prakticky ověřily schopnost poskytnout první pomoc. Potřebný rozsah kurzu lze diferencovat.

- Další vzdělávání se týká všech pečujících osob zaměstnaných po celý kalendářní rok (také DPP, DPČ i zkrácený úvazek).
- Zaměření na péči o děti (ne např. legislativní úprava, jazykové vzdělávání, prezentační dovednosti).
- 1x za 2 roky kurz první pomoci zaměřený na dětský věk.

- 8 hodin vzdělávání během roku, u SDS 4 hodiny během roku.
- Prezenčně i online, na pracovišti i ve vzdělávacím zařízení, také stáž.
- MPSV nabízí zdarma e-learningové kurzy. [Přihlásit se na stránky | MPSV E-learning](#)
- Zkouška profesní kvalifikace Chůva – přípravný kurz je dalším vzděláváním, samotná zkouška nikoli.

2.2. Úhrada nákladů na další vzdělávání

Další vzdělávání pečující osoby je povinen zajistit poskytovatel. Pečující osoba je povinna se určeného vzdělávání účastnit a předat poskytovateli doklad o absolvování. Účast na dalším vzdělávání se považuje za prohlubování kvalifikace podle § 230 zákoníku práce. Náklady vynaložené na prohlubování kvalifikace je povinen hradit zaměstnavatel. Pokud zaměstnanec požaduje absolvování prohlubování kvalifikace ve finančně náročnější formě, může se na nákladech podílet. Účast na vzdělávání se považuje za výkon práce, za který zaměstnanci náleží mzda nebo plat.

Další vzdělávání pečujících osob je možné hradit z příspěvku na provoz dětské skupiny, poskytovaného ze státního rozpočtu.

2.3. Kvalita dalšího vzdělávání (standardy kvality péče)

V rámci standardů kvality péče je kvalita dalšího vzdělávání pečujících osob hodnocena v oblasti personálního zabezpečení služby, a to v kritériu kvalita dalšího vzdělávání pečujících osob.

Poskytovatel zjišťuje potřeby pečujících osob v oblasti dalšího vzdělávání s ohledem na skladbu dětí. Pečující osoby se účastní vzdělávání, které směřuje k respektu potřeb dětí a které reaguje na aktuální témata v oblasti výchovy a péče o dítě.

- Poskytovatel zjišťuje potřeby pečujících osob, sleduje a vyhodnocuje jejich profesní rezervy a stanovuje oblasti pro prohloubení jejich kvalifikace.
- Absolvované další vzdělávání se týká věkové kategorie v dětské skupině (od kojeneckého až předškolního věku).
- Volba a forma dalšího vzdělávání je směřována k potřebám dětí a aktuálním tématům v oblasti péče a výchovy.

Příklady postupů jsou také uvedeny v metodickém materiálu Průvodce pro naplňování standardů kvality péče o dítě v dětské skupině.

2.4. Přestupky v oblasti dalšího vzdělávání pečujících osob

Ve smyslu § 22 odst. 1 písm. e) zákona o DS se přestupku dopustí poskytovatel, který v rozporu s § 5c nezajistí další vzdělávání pečující osoby. Za tento přestupek lze ve smyslu § 22 odst. 2 písm. b) udělit pokutu do výše 30 000 Kč.

Neplní-li poskytovatel standardy kvality na úroveň dobře, je povinen splnit nápravné opatření. Pokud poskytovatel nesplní nápravné opatření ve stanovené lhůtě, ani následně během prestupkového řízení či po zahájení řízení o zrušení oprávnění, bude mu oprávnění zrušeno a po dobu tří let nemůže být uděleno nové.

3. Doporučení pro další vzdělávání pečujících osob

Následující část nemá normativní charakter. Je ke zvážení poskytovatele, do jaké míry se nechá inspirovat, s ohledem na velikost a potřeby dětské skupiny, do jaké míry bude plánovat další vzdělávání pečujících osob i nad rámec zákonné povinnosti.

Cílem není zavádět bezúčelnou administrativu, tj. např. vytvářet písemné plány pro vykazování, pokud by nebyly v praxi využívány ve prospěch dětí a rozvoje pečujících osob.

Vzdělávání by mělo být systematické a probíhat jako neustále se opakující cyklus:

identifikace potřeby vzdělávání ➡ plánování vzdělávání ➡ realizace vzdělávání ➡ vyhodnocování výsledků vzdělávání ➡ identifikace potřeby vzdělávání ²

Poznatky a zkušenosti získané dalším vzděláváním by se měly odrazit v přímé práci s dětmi. Je proto žádoucí, aby si personál informace z účasti na vzdělávacích akcích (prezenčních i distančních) a ze samostudia mezi sebou předával a následně je v praxi uplatňoval. Pečující osoby získávají své znalosti a dovednosti prostřednictvím **formálního a neformálního vzdělávání**. **Formální vzdělávání** se v České republice realizuje ve školách a vzdělávacích institucích. Jeho cíle, organizace, obsah a způsoby hodnocení jsou stanoveny právními předpisy, mezi něž patří zejména školský zákon³. Ukončení formálního vzdělávání stvrzuje osvědčení o dosažení daného stupně.⁴ **Neformální vzdělávání** nevede k získání konkrétního stupně vzdělání, ale umožňuje získat nebo prohloubit vědomosti a dovednosti (například skrze školení či přednášky).⁵ **Další vzdělávání** reaguje kromě touhy po vlastním seberozvoji i na rostoucí pracovní požadavky. Jedná se o navazující etapu ukončeného formálního vzdělání, tedy o celoživotní vzdělávání.⁶

3.1. Kompetence pečujících osob

Prostřednictvím dalšího vzdělávání pečující osoba prohlubuje, rozšiřuje nebo získává zcela nové znalosti a dovednosti – hovoříme tedy o **nabývání kompetencí**. Pečující osoby zajišťují harmonický rozvoj tělesných i duševních schopností dítěte v období předškolního věku a významně tak podporují utváření jeho osobnosti.⁷ Je tedy nutné zachovat profesně

² Koubek, J. (2007: 259)

³ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

⁴ Viz § 5 odst. 4 zákon č. 247/2014 Sb.

⁵ Rabušičová, M. – Rabušič, L. ed. (2008: 61)

⁶ Průcha, J. – Veteška, J. (2014: 72)

⁷ Viz § 10, odst. 2 zákon č. 247/2014 Sb.

specializovaný přístup. Principy a témata pojící se s výchovou a péčí o děti v raném a předškolním věku tvoří základ pro nastavení kompetencí pečujících osob. Každá kompetence je specifikována konkrétními výstupy.

První kompetencí pečující osoby je **kompetence pečovatelská**.

Pečující osoba, která disponuje touto kompetencí:

- dokáže uspokojovat základní potřeby dítěte raného věku,
- zná základy první pomoci a epidemiologie, rozpozná nejčastější dětské nemoci,
- ovládá péči o děti raného věku ve skupině,
- zná a dodržuje zásady provozních a hygienických pravidel,
- zná a dodržuje zásady prevence úrazů a bezpečnosti při práci s dětmi,
- dokáže správně zacházet s batoletem.

Další oblast pokrývá **kompetence odborná**. Tato kompetence je založena na pedagogických, psychologických, sociálních znalostech a dovednostech s cílem podpořit individuální rozvoj dětí. Pečující osoba ovládá strategii výchovy a podpory učení v raném věku, a to jak v teoretické a praktické rovině. Je schopna přizpůsobit činnosti potřebám dětí a požadavkům rodiny. Pečující osoba tuto kompetenci využívá zejména při řešení problémů s dětmi při jejich vedení ke zdárnému začlenění do společnosti.

Pečující osoba, která disponuje touto kompetencí:

- umí popsat vývoj a rozvoj dítěte v raném věku,
- vytváří plán výchovy a péče,⁸
- orientuje se v náročných sociálních situacích ve skupině dětí a je schopna tyto, situace řešit s respektujícím přístupem,
- efektivně komunikuje a spolupracuje s rodiči,
- vyzná se ve významu rodiny, její funkci a vlivu rodinného prostředí na vývoj dítěte,
- používá prostředky odborného pozorování v hrách a činnostech dítěte na základě znalosti individuálních předpokladů dětí a jejich vývojových a specifických zvláštností,
- pozoruje a popisuje sociální vztahy v rámci celé DS, tedy dětí i pečujících osob,

⁸ Vychází ze zákona č. 247/2014 Sb.

- uzpůsobuje nabídku činností a her dětí včetně vhodného výběru pomůcek a metod
- vytváří bezpečné a podnětné prostředí,
- podporuje rané interakce dětí s dospělými a mezi sebou.

Po osvojení **kompetence manažerské** má pečující osoba základní znalosti o zákonech a dalších normách vztahujících se k výkonu své profese, k vlastnímu pracovnímu prostředí, k založení a vedení zařízení péče o děti raného věku. Je schopna reflexe své práce.

Pečující osoba, která disponuje touto kompetencí:

- ovládá základní administrativní úkony spojené s vedením zařízení pro děti raného věku,
- vede záznamy o osobním rozvoji a pokroku dětí,
- ovládá vedení záznamů a docházky,
- dovede řídit a organizovat proces výchovy a péče,
- dokáže pracovat v týmu,
- dokáže se spolupodílet na strategii rozvoje zařízení,
- je schopna vytvářet projekty spolupráce s komunitními centry, mateřskými školami a dalšími zařízeními,
- je schopna vytvářet program pro rodiče s dětmi a podporovat rodičovské kompetence.

Osobnostní a sociální kompetence patří k nepostradatelné výbavě pečující osoby. V dětské skupině se denně setkává s řadou emocionálně náročných situací, a proto by měl mít vysokou míru empatie, citlivosti a také přiměřenou dávkou asertivního přístupu. Pečující osoba by také měla umět přirozeně vystupovat a prezentovat se v různých společenských interakcích.

Pečující osoba, která disponuje touto kompetencí:

- chápe své vlastní pocity, má nad nimi kontrolu, disponuje schopností sebedůvěry a empatií,

- jasně a srozumitelně formuluje své myšlenky, naslouchá ostatním, reaguje asertivně na vzniklou situaci, dokáže svým projevem zaujmout, toleruje názory ostatních,
- aktivně vyhledává příležitosti ke zlepšení či změně,
- má dostatek odvahy, vytrvalosti a argumentů k projednání a realizaci svých nápadů prospěšných pro děti a zařízení (nové pracovní metody či postupy, výběr materiálu k tvorbě, návštěva jiných zařízení, přehlednější tabulky v administrativě apod.),
- je schopna přijímat nové myšlenky, překonává stereotypy, nebrání se novým metodám a postupům,
- v zátěžových situacích reaguje vyrovnaně, podává přiměřený výkon i při dlouhodobé zátěži a případně umí požádat o pomoc,
- ctí etické principy své práce.⁹

Na základě předložených kompetencí lze sestavit **Kompetenční model pečující osoby**. Tento model popisuje výčet kompetencí nezbytných k výkonu práce v dětské skupině. Pomáhá pečujícím osobám zorientovat se v předpokladech nutných k vykonávání dané pracovní činnosti a zároveň odhalit nedostatky, které je potřeba v rámci dalšího vzdělávání odstranit.

Následující tabulka slouží jako příklad vhodné pomůcky k zaznamenání potřebných informací. V předloženém formátu je určena spíše pro vedoucího pracovníka či zaměstnavatele, pečující osoba ji ale s úpravami může využít také – například k uplatnění autoevaluace.

⁹ Informace vychází z Centrální databáze kompetencí. (2017)

Tabulka 1: Kompetenční model pečující osoby¹⁰

Oblast kompetencí	Dílčí kompetence	Pracovník disponuje danou kompetencí	Pracovník disponuje danou kompetencí částečně	Pracovník nedisponuje danou kompetencí
Kompetence pečovatelská	např. ovládá péči o děti raného věku ve skupině			
	např. dokáže správně zacházet s batoletem			
	např. dokáže uspokojovat základní potřeby dítěte			
Kompetence odborná	např. umí vytvářet a používat plán výchovy a péče			
	např. umí popsat vývoj a rozvoj dítěte v raném věku a aplikovat dané poznatky v praxi dle věku dítěte			
	např. umí použít prostředky pedagogické komunikace			
Kompetence manažerské a normativní (pracovní)	např. dovede řídit a organizovat proces výchovy a péče			
	např. je schopna vytvářet program pro rodiče s dětmi a spolupracovat s rodiči			
	např. ovládá vedení záznamů docházky			
Kompetence osobnostní a sociální	např. je schopna vhodně komunikovat s rodiči i dětmi, dovede vnímat jejich potřeby a tím předcházet konfliktním situacím			
	např. je sebevědomá, dokáže jasně formulovat své požadavky			
	např. dokáže charakterizovat základní etické principy práce pečující osoby			

¹⁰ Zdroj: vlastní.

3.2. Osobní plány rozvoje

Osobní plán rozvoje zahrnuje cíle, kterých chceme v daném období dosáhnout. Vychází ze strategie dětské skupiny, reflektuje nové trendy v péči, potřebách a rozvoji dětí a zároveň respektuje zaměření dětské skupiny. Plán vychází z aktuální situace, a definuje důvody, proč je daný cíl vybraného časového období důležitý, a také odráží vzdělávací potřeby pečující osoby. Zároveň v něm můžeme definovat silné a slabé stránky, a stanovit úroveň jednotlivých kompetencí, které by pečující osoba měla ovládat (viz kapitola Kompetence pečujících osob). Klíčové je určit osobu, která bude na plnění plánu dohlížet a hodnotit jeho plnění. Abychom mohli zhodnotit, zda je cíl splněn, je nutné předem definovat kritéria, podle kterých budeme dosažený stav porovnávat s počátečním. Osobní plán rozvoje může tvořit součást portfolia pečující osoby (viz kapitola Portfolio pečující osoby).

Struktura osobního plánu rozvoje a příklady

- **Cíl:** Formulace cíle by měla splňovat podmínky SMART (specifický, měřitelný, akceptovatelný, reálný a termínovaný).

Příklad: V příštím roce se budu zabývat tématem péče o děti s odlišným mateřským jazykem. Nabyté poznatky aplikuji ve své práci pečující osoby v DS.

- **Popis aktuální situace v dané oblasti:** Odráží aktuální stav a důvody stanovení daného cíle.

Příklad: V dětské skupině pečujeme i o děti s odlišným mateřským jazykem, které dosud měla na starosti převážně vedoucí DS vzhledem k její kvalifikaci. Z důvodu zastupitelnosti a očekávaného nástupu více dětí s odlišným mateřským jazykem, je nutné, aby i další pečující osoby získaly kompetence a prohloubily si znalosti v této oblasti. Na základě hodnotícího pohovoru s vedoucí DS jsem byla pro toto vzdělávání vybrána, o danou oblast se zajímám, mám však pouze základní povědomí o tomto tématu.

- **Postup:** Jednotlivé kroky vedoucí k naplnění cíle. Postup by měl zahrnovat konkrétní kroky a aktivity s jasně stanoveným časovým rámcem.

Příklad:

- Září – mentoring,¹¹ samostudium, základní orientace v oblasti tématu „dítě s odlišným mateřským jazykem“

¹¹ Mentoring můžeme popsat jako metodu rozvoje na základě následování příkladu a zkušeností úspěšné osoby. Veteška, J. a kolektiv. (2013: 81)

- Říjen – absolvování odborného semináře (prezenční nebo online webinář)
- Listopad – stáž v DS s podobnými zkušenostmi (náslechy, sdílení dobré praxe, navázání spolupráce a síťování)
- Prosinec – využití dosud získaných poznatků, tréninkové aktivity
- Leden – vyhodnocení realizovaných aktivit (zpětná vazba, sebereflexe, rozhovor s mentorem)

- **Podmínky a podpora:** Je potřeba určit zodpovědnou osobu, na kterou se pečující osoba může obrátit, pokud potřebuje pomoc, radu nebo chce sdílet své zkušenosti. Určení této osoby je v kompetenci poskytovatele– může to být například vedoucí DS. Je však důležité předem definovat, jakou podporu bude pečující osoba potřebovat.

Příklad: Pro splnění tohoto cíle potřebuji podporu zkušených pracovníků, se kterými bych mohla sdílet jejich zkušenosti (mentoring), praktický nácvik (např. formou stáže či náslechu), absolvování odborných seminářů, a také odbornou literaturu či časopis pro samostudium. V rámci své pracovní doby si vyčlením čas pro tyto aktivity (ideálně dva dny měsíčně).

- **Kritéria splnění cíle a způsob doložení:** Stanovení konkrétních kritérií je nutné k porovnání, zda bylo cíle dosaženo. Je tedy důležité předem stanovit, co se má pracovník naučit, jaké úrovně má v dané kompetenci dosáhnout a jak to doloží. Kritéria by měla být měřitelná a způsob doložení konkrétní.

Příklad: Absolvovaná odborná školení budou doložena certifikátem (potvrzením o absolvování) v mém pracovním portfoliu, a z každého školení zpracuji reflexi, ve které shrnu nejdůležitější informace a způsob uplatnění těchto poznatků ve své práci.

- **Uvedení do praxe:** Definujeme, jak se realizace cíle odrazí v práci a jak pečující osoba uplatní nově získané dovednosti a znalosti.

Příklad: Po realizaci jednotlivých kroků a naplnění cíle budu schopna jako pečující osoba aplikovat získané dovednosti, znalosti i kompetence v oblasti efektivní komunikace a zajistit péči o děti s odlišným mateřským jazykem.

Vyhodnocení a definování cílů na další období: Plánování dalšího rozvoje pečující osoby. Po ukončení období určeného pro realizaci osobního plánu rozvoje nastal čas pro vyhodnocení splnění cíle tak, že porovnáme cíl a předem definovaná kritéria. Vyhodnocování provádí poskytovatel nebo jím určená kompetentní osoba (např. vedoucí DS, externí pracovník – pedagog, mentor apod.). To probíhá například formou hodnotícího rozhovoru během něhož je vhodné si vyčlenit prostor pro sebereflexi a sebehodnocení daného pracovníka. Na základě hodnocení splnění požadovaného cíle a aktuálních podmínek DS dále navrhneme navazující osobní plán rozvoje pracovníka.

3.3. Profesní portfolio pečující osoby

Profesní portfolio umožňuje pečujícím osobám získat ucelený obraz o aktuální úrovni jejich kvalit a zpětnou vazbu o profesním vývoji. Slouží ale také poskytovatelům, kteří na základě prostudování portfolia dále rozhodují o možnostech rozvíjení svých zaměstnanců. Díky profesnímu portfoliu mohou poskytovatelé vytvářet efektivní pracovní týmy.¹²

Portfolio slouží k profesnímu i osobnostnímu růstu. Pro účely dalšího vzdělávání pečujících osob je cenným **nástrojem zpětné vazby a rozvoje**, neboť zkvalitňování profese není možné bez sebereflexe.

Sebereflexi můžeme provést zodpovězením následujících otázek:

- Plánuji svou práci s dětmi efektivně?
- Vytvářím ve skupině prostředí, v němž se děti cítí dobře?
- Přistupuji k dětem jako k jedinečným osobnostem?
- Používám takové strategie, které směřují k naplnění stanovených cílů?
- Využívám hodnocení své práce ke zlepšování profesních činností ve prospěch dětí?
- Podílím se na rozvoji dětské skupiny a přispívám k vytváření pozitivního profesního klimatu?
- Využívám všechny možnosti spolupráce s rodiči dětí i dalšími partnery, kteří mohou podpořit kvalitu výchovného procesu?
- Věnuji se systematicky a cíleně svému profesnímu a osobnímu rozvoji?¹³

¹² Trunda, J. (2012: 5)

¹³ Tamtéž, 8.

Sestavení profesního portfolia pečující osoby

- Zásadní roli při sestavování profesního portfolia hraje výběr vhodných dokumentů. Jednotlivé položky portfolia by měly mít vypovídající hodnotu anaplnovat jeho smysl. Pečující osoba by měla být schopna odpovědět na otázku: Proč jsem se rozhodla zařadit danou položku do svého profesního portfolia?¹⁴
- Pečující osoba, případně spolu s kolegyní, kolegou nebo mentorem, prochází shromážděné dokumenty a vyhodnocuje, co se podařilo a co by bylo vhodné vylepšit. Závěry se snaží systematicky strukturovat dle následujících otázek:
 - a) Jak se zařazený materiál vztahuje k procesům výchovy a péče?
 - b) Jaký vliv může mít na můj profesní rozvoj?
 - c) V čem reprezentuje mou práci pečující osoby?
- Pro další vzdělávání je podstatné formulování plánu osobního rozvoje pro příští období. Ten se pak stává závaznou součástí profesního portfolia a je jedním z kritérií sebereflexe a posuzování rozvoje pečující osoby v dalším období. Plán spolu vytvářejí pečující osoba a pracovník, který je v organizaci dané dětské skupiny jejím nejbližším nadřízeným/mentorem. Společně se snaží sladit zájmy zaměstnance a potřeby dětské skupiny.¹⁵

Struktura profesního portfolia

- strukturovaný profesní životopis,
- osobní východiska (filozofie vlastní výchovné činnosti, názory a postoje vůči profesi),
- plán osobního rozvoje,
- dokumenty dokládající naplňování rámce profesních kvalit pečující osoby (plánování procesu, prostředí a samotné procesy výchovy a péče, rozvoj dětské skupiny a spolupráce s kolegy, spolupráce s rodiči a širší veřejností, profesní rozvoj pečující osoby).¹⁶

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Trunda. (2012: 10)

¹⁶ Tamtéž.

Profesní portfolio představuje soubor materiálů a dokumentů, které ilustrují osobnostní a profesní rámec pečující osoby. Stěžejní funkcí portfolio je informovat o tom, jaká je pečující osoba, jaké má odborné znalosti a dovednosti a jaké metody a postupy používá při práci v dětské skupině.. Součástí portfolio může být plán osobního rozvoje.

3.4. Navrhované oblasti dalšího vzdělávání pečujících osob

V předchozích kapitolách zaznělo, jak je důležité nastavit si kompetenční model pečující osoby a dále s ním systematicky pracovat. Důležité je zavést a v praxi uplatňovat individuální plány rozvoje, a zařadit je do profesního portfolio pečující osoby.

Témata a oblasti dalšího vzdělávání by měla vycházet z potřeb DS, její filozofie, aktuální situace (např. přítomnost dítěte s odlišným mateřským jazykem, očekávaný nástup dítěte se speciálními potřebami) a vlastních zájmů pečujících osob. Vhodným výběrem témat dalšího vzdělávání posiluje pečující osoba své kompetence.

Následující kapitola přiblíží oblasti vzdělávání, na které je možné, a zároveň vhodné, se v rámci dalšího vzdělávání pečujících osob zaměřit.

Pedagogika raného a předškolního věku

Tato oblast dalšího vzdělávání rozšiřuje znalosti pedagogiky dítěte raného a předškolního věku a vede pečující osoby k hlubšímu porozumění pedagogickým pojmům a jejich užívání.

Navrhované okruhy k tématu:

- Péče a výchova jako součást pedagogiky
- Současné pojetí dítěte
- Rozvoj dítěte od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky
- Socializace dítěte¹⁷

Vývojová psychologie dítěte

Studium této oblasti přispívá k hlubšímu porozumění ve vývojové psychologii dítěte. Rozšiřuje a prohlubuje znalosti vývojové psychologie od prenatálního období do šesti let dítěte.

¹⁷ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 23)

Zaměřuje se na správné užívání odborné terminologie, pojmenování psychologických jevů a procesů.

Navrhované okruhy k tématu:

- Vývoj dítěte od prenatálního období do šesti let
- Pozornost, paměť, představivost, myšlení, řešení problémů, řeč, tvořivost
- Emoce, emoční vývoj dítěte
- Učení dítěte, vůle
- Vývoj sebepojetí dítěte¹⁸

Sociální psychologie dítěte

Obsah vzdělávání v této oblasti se zaměřuje na teoretické i praktické znalosti týkající se vlivu různých sociálních skupin na jedince. Cílem je porozumění sociálně-psychologickým teoriím a základním jevům zkoumaným sociální psychologií.

Navrhované okruhy k tématu:

- Sociální vztahy v dětství
- Sociální vlivy při utváření osobnosti v různých věkových obdobích
- Neverbální chování
- Agrese, konflikty dětí¹⁹

Zdravotní problematika dítěte

V této oblasti je důležité seznámit se s možnými nebezpečími a riziky při péči o dítě a získat znalosti první pomoci. Důležité je dodržovat zásady bezpečnosti, prevence úrazů, hygienické a provozní zásady. Novela zákona č. 247/2014 Sb. zavedla poskytovateli povinnost zajistit pečující osobě absolvování kurzu první pomoci zaměřeného na dětský věk alespoň jednou za 2 kalendářní roky.

¹⁸ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 24)

¹⁹ Tamtéž, 25.

K základním cílům v rámci této oblasti patří získání a prohlubování znalostí o stavbě a funkci dětského organismu, základních infekčních onemocněních a důležitých neinfekčních chorobách hromadného výskytu v dětském věku, prevenci úrazů i povědomí o epidemiologii, a hygieně. Důraz je kladen na **praktický nácvik první pomoci** u dětí.

Navrhované okruhy k tématu:

- Přenosné a nepřenosné choroby, rizikové faktory
- Energetická a biologická hodnota stravy, základní živiny, správný pitný režim, rizikové a ochranné faktory
- Znalost hygienických návyků vzhledem k věkovým a individuálním potřebám dítěte
- Bezpečná manipulace s batoletem při péči
- První pomoc u dětí
- Úrazy a jejich prevence, včetně vedení knihy úrazů
- Alergická onemocnění²⁰

Zdravé prostředí pro děti

Další vzdělávání v této oblasti přispívá k podpoře harmonického vývoje dítěte. Zabývá se základními cvičeními, rytmickými a tanečními činnostmi a jejich využitím při rozvoji pohybových schopností a dovedností. Důraz je kladen na rozvoj motoriky, hudebně-pohybové výchovy a psychomotorických aktivit odpovídajících dětem ve věku od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky. Součástí jsou také strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí.

Navrhované okruhy k tématu:

- Výchova ke zdraví
- Stravovací návyky dětí a možnosti jejich ovlivňování
- Zdravotně preventivní pohybové aktivity
- Pohybová výchova²¹

²⁰ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 26)

²¹ Tamtéž, 32.

Základy fyziologie dítěte

Tato oblast se zaměřuje na seznámení a na prohloubení znalostí fyziologie člověka od narození do šesti let. Zvláštní důraz je kladen na manipulaci s dítětem a na rizika spojená s nesprávnou manipulací s ním. Podpora zdravého psychomotorického vývoje dítěte je v této oblasti klíčová.

Navrhované okruhy k tématu:

- Propojení motorického vývoje dítěte s dalšími oblastmi jeho vývoje
- Fyziologický vývoj dítěte²²

Dětská hra

Pečující osoby si prohloubí své znalosti v oblasti her a dětského poznávání. Správně zvolená hra je důležitou součástí profesních dovedností, neboť pomáhá pečující osobě volit vhodné postupy a přístupy k učení dětí. Důležité je získat základní vědomosti o dětském poznávání světa a procesu učení. Pečující osoba se seznámí s významem hry a jejími specifiky v období od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky. Dále se zaměří na teorie hry, kategorizaci her a typy hraček, stejně jako na vliv hry na vývoj dítěte.

Navrhované okruhy k tématu:

- Cíle učení v raném a předškolním věku
- Jak děti poznávají svět
- Hra a její význam
- Motivace
- Aktivizace dětí²³

Právo a spolupráce s rodinou

Cílem dalšího vzdělávání je prohloubit a rozšířit znalosti o legislativních náležitostech týkajících se péče a výchovy v raném věku a zákona o dětských skupinách. Dále je cílem vést pečující osoby k poradenskému přístupu k rodičům a k rozvoji spolupráce s rodinou.

Navrhované okruhy k tématu:

²² Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 27)

²³ Tamtéž, 30.

- Dětská skupina a legislativa
- Spolupráce s rodinou a její podpora v rámci rodinné politiky
- Poradenství v raném a předškolním věku
- Mentorská role pečující osoby při práci s rodiči²⁴

Využití médií a etika při práci s nimi

V této oblasti získají pečující osoby základní přehled o možnostech využití informačních a komunikačních technologií a jejich vlivu na děti. Důraz bude kladen také na problematiku GDPR.

Navrhované okruhy k tématu:

- Mediální výchova a její význam pro děti
- Využití prostředků informačních a komunikačních technologií
- Etika v používání informačních a komunikačních technologií
- Zásady GDPR
- Efektivní využití informačních a komunikačních technologií v práci pečující osoby²⁵

Podpora řečového vývoje

Vzdělávání v této oblasti prohloubí znalosti pečujících osob o řečovém vývoji dítěte, možnosti využití různých nástrojů pro podporu a o problémech v řečovém vývoji.

Navrhované okruhy k tématu:

- Řečový vývoj
- Propojení řečového vývoje s dalšími oblastmi
- Rizika a problémy v řečovém vývoji dítěte
- Nástroje pro podporu řečového vývoje, včetně prvků dramatické výchovy, hry, a písni²⁶

Píseň a hlasová výchova

²⁴ Tamtéž, 31.

²⁵ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 29)

²⁶ Tamtéž, 35.

Pečující osoby si rozšíří a prohloubí své znalosti v oblasti metodického využití písňe a rytmy pro rozvoj předřečových a řečových dovedností dětí.

Navrhované okruhy k tématu:

- Dechové, fonační a artikulační ústrojí
- Pěvecká hlasová technika
- Hlasová hygiena
- Píseň a doprovod různými nástroji
- Práce s rytmem
- Využití médií²⁷

Podpora estetického vývoje

Pečující osoba si rozšíří přehled o vývoji dětské kresby, o počátcích estetického vnímání dítěte a o dovednostech využívat různé techniky a nástroje k podpoře rozvoje dítěte.

Navrhované okruhy k tématu:

- Plošné techniky tvorby (kresba, malba)
- Prostorové techniky tvorby (modelování)
- Tradiční a netradiční materiály
- Vývoj dětské kresby
- Estetické vnímání dětí²⁸

Environmentální výchova

Zdůrazňuje význam ochrany životního prostředí. Prohlubuje u pečujících osob zájem o ekologii, který následně uplatňují na činnostech v dětské skupině. Environmentální výchova vede pečující osoby k uvědomění si, že mají jedinečnou příležitost pozitivně ovlivnit vztah dětí k přírodě již od útlého věku.

²⁷ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 36)

²⁸ Tamtéž, 37.

Navrhované okruhy k tématu:

- Péče o okolí, úpravy, úklid
- Objevování a pokusy (např. klíčení semen, experimenty se skupenstvím vody)
- Chovatelství (ukázky péče o zvířata, návštěvy zoo, statku nebo lesa – dle možností dětské skupiny)
- Pěstitelství (zahrádky s bylinkami, květinami, plodinami, pravidelná péče, sklizeň)
- Tvoření výrobků z přírodních či recyklovaných materiálů
- Ekologie, prevence plýtvání vodou, potravinami, využití recyklovaných materiálů

Gender

Poskytovatel služby péče o dítě v dětské skupině uplatňuje citlivý přístup k genderovým aspektům – jak v oblasti rozvoje dovedností a schopností dětí, tak v komunikaci i běžných činnostech v DS. Cílem je vychovávat děti od útlého věku k respektu a toleranci, odbourávat stereotypy.

Navrhované okruhy k tématu:

- Větší citlivost vůči individualitám dětí
- Základní biologické znalosti
- Respekt osobních hranic
- Podpora rovnosti mezi chlapci a dívkami

Následující tabulka může sloužit pečujícím osobám jako nástroj pro orientaci v oblastech dalšího vzdělávání. Pečující osoba si ji může zařadit do svého profesního portfolia.

Tabulka 2: Kvalifikace pečujících osob²⁹

Kvalifikace pečujících osob	Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky / chůva pro děti v dětské skupině	Sociální	Pedagogické	Zdravotnické
Vzdělávací oblasti				
Pedagogika raného a předškolního věku dítěte				
Vývojová psychologie dítěte				
Sociální psychologie dítěte				
Zdravotní problematika dítěte				
Zdravé prostředí pro dítě				
Základy fyziologie dítěte				
Dětská hra				
Právo a spolupráce s rodinou				
Využití médií a etika při práci s nimi				
Podpora řečového vývoje				
Píseň a hlasová výchova				
Podpora estetického vývoje				
Environmentální výchova				
Gender				

²⁹ Zdroj: vlastní.

Závěr

Další vzdělávání, prohlubování a získávání nových dovedností jsou přirozenou součástí profesního života. Práce pečující osoby v dětské skupině patří mezi zaměstnání, která kladou vysoké nároky zejména na osobnostní rozvoj člověka. Nabízené vzory pro vytvoření profesního portfolia a sestavení kompetenčního modelu mají sloužit spíše jako inspirace než jako návod. Jsou určeny pro ty, kterým záleží na vlastním profesním růstu, chtějí se lépe orientovat ve výchově a péči o děti předškolního věku a zároveň naplnit zákonné povinnosti. Věříme, že pečující osoby, tak i poskytovatelé služby péče o dítě v DS naleznou v tomto textu užitečné informace a praktické rady k rozvoji sebe sama a zkvalitňování svého pracoviště.

Seznam použitých zdrojů

Centrální databáze kompetencí 2017. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online] nedatováno [cit. 5. 12. 2020]. Dostupné z: <http://kompetence.nsp.cz/>.

Koubek, J. (2007): *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-168-3.

Průcha, J. – Veteška, J. (2014): *Andragogický slovník*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4748-4.

Rabušičová, M. – Rabušič, L., ed. (2008): *Učíme se po celý život?* Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4779-2.

Veteška, J. a kolektiv (2013): *Trendy a možnosti rozvoje dalšího profesního vzdělávání*. Praha: Česká andragogická společnost. ISBN 978-80-905460-0-4.

Trunda, J. (2012): *Profesní portfolio učitele*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80-87063-62-0.

Text vychází rovněž z následujících materiálů Ministerstva práce a sociálních věcí:

Audit značky kvality: Jednotný koncept kvalitní péče a výchovy dětí v dětských skupinách. 2019. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-212-3.

Metodika pro poskytovatele dětských skupin. 2019. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-214-7.

Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. 2017–2018. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. Nepublikováno.